

ДР. БОРКО НИКОЛАЈЕВИЋ

(1913—1964)

Реч проф. др Милоша Радојковића на комеморативној седници Управе Правног факултета у Београду одржане 20. марта 1964. | 4.

Никада нисам могао ни замислити да би мени једнога дана могло пасти у део да одајем последњу пошту у ваше и у своје име ђаку из моје прве генерације студената, нашем изврсном колеги, дугогодишњем сараднику, добром и искреном пријатељу — професору др. Борку Николајевићу. Он нас је напустио изненада, у пуном напону стваралачке снаге, када је не само као наставник него и као научник и друштвени радник давао значајне доприносе у овој школи и нашој правној науци. Захваљујући свом дугогодишњем интересовању, познавању праксе и научном усавршавању, он је могао да широко захвати више дисциплина и да кроз разне видове своје делатности остави значајна остварења. Он је са пуно воље, полета и стваралачке маште прилазио сложеним проблемима и на унутрашњем и на међународном пољу обједињујући их у једну целину али не губећи никад из вида интересе наше националне заједнице.

Иако су личност и рад нашег драгог Борка свима нама добро познати, подсетио бих вас на најважније тренутке из његовог тако нагло пресеченог животног пута.

Борко Николајевић је рођен у Београду 31 јануара 1913. Гимназију је похађао у Београду где је и матуру положио 1931. Правни факултет је завршио у Београду (1936), а судијско-адвокатски испит је положио 1940. По завршеном школовању радио је као адвокатски приправник, с изузетком времена проведеног у суду у Великом Градишту и Пожаревцу. За време рата био је у заробљеништву у Немачкој. Одмах по повратку у земљу после ослобођења радио је, у својству правног саветника у предузећу „Житопромет“, а 20 марта 1947 постављен је за асистента на Правном факултету у Београду за предмет Међународно приватно право. Од децембра 1943 радио је око 4 године и као стални хонорарни референт за међународно приватно право у Институту за међународну политику и привреду при тадашњем Министарству иностраних послова. Докторирао је на Правном фа-

култету 29 априла 1953. За доцента за предмет Привредно право изабран је 24 јуна 1954, а потврђен 14 II 1955. За ванредног професора за исти предмет постављен је 20 II 1960.

Борко Николајевић је заједно са проф. Јездићем објавио збирку Текстова из Међународног приватног права (1951), а са проф. Бартошем монографију — уџбеник о правном положају странаца (1951). Он је своју дисертацију посветио проблему репарација (издату 1956) која представља једну од најбољих и најсвестраније објављених студија по том питању, а истовремено и једну од најзапаженијих докторских дисертација брањених на нашем факултету после ослобођења. Као наставник, Борко Николајевић је објавио скрипта из саобраћајног права (1963) и уџбеник истог предмета (1964), скрипта из међународног привредног права (1962 и 1963), а спремао је уџбенике из ваздухопловног права и међународног привредног права.

Поред ових радова монографског карактера, објавио је низ расправа у нашим и страним часописима, од којих напомињемо само извесне:

- Нова фаза ваздушног транспортног права (*ЈФМП*, 2/56);
- Савремена схватања о развоју односа између међународног и ваздухопловног права (*Анали*, 2/58);
- Outer Space as New Field of Law (*ЈФМП*, 2/60);
- Надваздушни простор и међународно право (*ЈФМП*, 1/59);
- Нова законодавства о ваздухопловству (*Архив*, 2-3/1959);
- World Space as a Object of International Law and the World Community (*Year Book A.A.A.*, 1961—62);
- Поједностављење и стандарди спољнотрговинских докумената као метод изградње међународног привредног права (*Анали*, 4/61);
- Правни проблеми искоришћавања простора изван ваздушног омотача (*Анали*, 1-2/60);
- Одељак „Саобраћајно право“ у књизи *Увод у југословенско право* Института за упоредно право (1961).

Поред тога обрадио је низ појмова у *Енциклопедији Југославије*, *Енциклопедији Лексикографског завода* и *Правном лексикону*.

Није мање значајна делатност Борка Николајевића и на друштвеном пољу. Он је један од оснивача обновљеног југословенског удружења за међународно право и члан Светског удружења за међународно право. У том својству он је заиста узимао видног учешћа у разним делатностима оба удружења. Тако је био дугогодишњи члан Извршног одбора ЈУМП, оснивач и неколико година председник Секције за саобраћајно право тога Удружења где је посебно долазила до изражаја сарадња између представника наше теорије и праксе. Поред тога био је и председник Секције за Србију ЈУМП, учествовао је и у појединим комисијама за научни рад ЈУМП, као што су Комисија за извршење страних пресуда и Комисија за законодавство и организацију трговине.

С друге стране, он је у оквиру Светског удружења за међународно право учествовао на конференцијама тога Удружења у Дубровнику (1956), Њујорку (1958), Хамбургу (1960) и Бриселу (1962). Био је члан појединих

одбора истогa Удружења, као Одбора за саобраћајно право, посебно за ваздухопловно и васионско право, и новообразованог Одбора за екстратериторијалну примену рестриктивног законодавства о трговини.

Као бивши слушалац Хашке академије за међународно право, Борко Николајевић је постао председник југословенског огранка светског Удружења слушалаца те Академије. У том својству организовао је Конгрес тог Удружења у Дубровнику 1962 и добио признање, заједно са југословенским огранком, за видан успех који је тај конгрес постигао.

Борко Николајевић је пуних десет година био члан Уређивачког одбора *Југословенске ревије за међународно право*, органа ЈУМП, и помоћник одговорног уредника те Ревиије.

У свим тим многобројним делатностима, Борко Николајевић је дао пуну меру и увек показивао много добре воље, пожртвованости, осећања одговорности и смисла за сарадњу.

Све је он то постигао захваљујући ретким особинама које су га красиле и по којима ће остати у трајној успомени својих другова и сарадника. Он се веома много уносио не само у питања наставе и проблеме научне природе него и у личне тешкоће и односе својих сарадника и пријатеља. Он је у ствари волео и поштовао човека, уносећи и сам у своје односе људскост, саосећање, разумевање, али и ведрину која даје стварима прави смисао и олакшава општење и саобраћај међу људима. Зато је он свакако и био вољен и поштован у свакој средини, међу старијима и млађима. Стога ће он у нашој средини остати у трајној успомени.

Нека је слава Борку Николајевићу!

Говор проф. др. Борислава Блгиојевића одржан на сахрани 20 марта 1963. 74.

Као запажени стручњак своје генерације изабран је 1947 за асистента за предмет међународно приватно право. После положеног доктората правних наука постаје доцент, а 1960 и професор Правног факултета за привредно и међународно приватно право.

Научни првенац друга Борка Николајевића, његова докторска дисертација, носи изразити печат његове личности и његове љубави и његове мржње. У тој књизи *О репарацијама — ратној штети у Другом светском рату* одише његова љубав за наш народ и све народе антихитлеровске коалиције, његова љубав за оне масе људи које су изгубиле живот или бар имовину -- своју личну или националну — али исто толико и мржње према варварству варварима који су проузроковали толике жртве и толике штете. И та његова љубав и његова мржња остали су битне црте његовог карактера и држања до последњег дана: требало га је видети пре неколико недеља са колико жари брани право наших народа на обештећење жртава фашистичких насиља, згражајући се и људски се узбуђујући да

данас треба то право доказивати пред тако разузданим и фашистичким снагама Западне Немачке: за њега, то право на обештећење није само право на репарације већ право на накнаду уништених највећих вредности — човечанства — људских живота.

Тај велики хуманизам, та велика љубав за човека били су посебно истакнуте црте друга Борка. И то увек и према свакоме. Никада и ништа га није ни поколебало ни задржало на таквом путу приласка човеку. Увек је давао предност томе људском односу, не допуштајући да било шта изазове код његових пријатеља и познаника, код оних са којима први пут долази у додир или код оних са којима је у свакодневном контакту, сумњу у искреност и топлину који су одисали из његове целокупне личности и из сваког његовог геста. А све то једнако према свакоме, гледајући у свакоме прво човека коме треба људски прићи, без обзира ко је, какав посао врши и какво место у друштву заузима. И зато није чудо што су сви људи на Факултету — колеге, особље, студенти — гледали и осећали друга Борка као свога и као присног. Врата његове радне собе су не само била увек отворена за свакога ко га је тражио него су она и била највише отворана од многих студената који су у њему налазили не само човека који им је увек био на помоћи него и човека са којим се контакт најбрже успостављао. Та непосредност и блискост, та срдачност била је већ постала пословична на Правном факултету, иако је представљала једну од значајних залага истинских људских односа изграђиваних у животу Факултета.

Борко Николајевић је био човек школе и школски човек. Од првог дана када је дошао на Правни факултет па до последњег дана када је на Правном факултету завршио свој живот и рад, он је припадао Факултету, живео за њега, у њему и кроз њега видео себе, изграђивао себе и трошио себе, своје снаге и способности. Многоструки су видови те његове животне делатности на Факултету, пошто је он увек био спреман да прими и уради све оно што је било потребно Факултету. Одржавао је, кад је било потребно, наставу не само из свога матичног предмета. Прихватао је испитивање студената из многих предмета своје групе. Окупљао је највећи број кандидата на магистарским курсевима. Развијао је и подстицао интересовање за нове правне дисциплине и материје чија обрада је неопходна нашем друштву управо у савременој етапи развика. Ударио је код нас темеље наставе савремених права, као што су: међународно привредно право, саобраћајно и посебно ваздухопловно право, право индустријске својине, ауторско право. Својим слушаоцима је обезбеђивао скрипта и уџбенике из ових предмета. Руководио је знатним бројем магистарских дисертација и радом кандидата на научноистраживачкој пракси. А уза све то припремао је и објављивао низ научних радова, међу којима и први уџбеник о саобраћајном праву на нашем језику који је управо завршио пре неколико недеља и који се налази у штампи, не доживевши задовољство да осети од колике ће он бити користи данас нама. А све то је чинио не само из љубави посвећен своме послу и позиву него и због велике љубави према младим људима којима је желео пружити што више, којима

је желео помоћи и на њих пренети све што је знао. Школа и студенти су били његова страст и љубав — они зато и највише губе смрћу Борка Николајевића.

Иако сав посвећен школи — наставном и научном раду у школи и кроз школу, друг Борко Николајевић је био активни сарадник и на многим другим пословима. Он је један од најактивнијих чланова и руководиоца Југословенског удружења за међународно право; арбитар Спољнотрговинске арбитраже; повремени судија Вишег привредног суда; сарадник Института за међународну политику и привреду и Института за упоредно право; консултант Државног секретаријата за иностране послове и других државних органа и установа. Тешко је и побројати све облике његове активности — сталне и непрекидне али на жалост рано и изненадно прекинуте.

Смрћу друга Борка Николајевића је рано и изненадно прекинута једна плодна активност. Тиме су Правни факултет и наша наука претрпели озбиљан губитак. Али је изнад и пре свега нестало један човек који је служио за пример. Нестало је човек који је био толико хуман и који је волео и ценио друге људе. Нестало је човек кога смо сви толико волели. Зато је тужно и болно растати се од таквог човека. Посебно када то морамо да учинимо под непосредном потчињеношћу пред околностима како је и где је он завршио свој живот. У тој великој тузи и болу, Правни факултет — сви његови људи стоје потиштени пред одром професора Борка Николајевића.